

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 19.4.2017. донело је одлуку о образовању Комисије за преглед и оцену урађене докторске дисертације кандидаткиње Ане Ђорђевић (девојачко Влаисављевић), мастер, под насловом „Формирање и развој педагошких уверења, ставова и знања: будући и страни наставници страног језика у Србији и Великој Британији“.

2. Састав комисије :

1. др Ивана Трбојевић Милошевић, доцент, Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. др Јулијана Вучо, редовни професор, Филолошки факултет Универзитета у Београду
3. др Јелена Враћешевевић, доцент, Учитељски факултет Универзитета у Београду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Ана, Бранко, Ђорђевић

2. Датум рођења, општина, република:

17. фебруар 1979. године, Ваљево, Србија

3. Датум одбране, место и назив мастер рада:

2005. године, Лондон, Вестминстерски универзитет

Value Discrepancies and Acculturation: A Study of Serbs in London

4. Научна област из које је стечено академско звање мастера:

Примењена лингвистика

Кратка биографија:

Ана (Бранко) Ђорђевић (девојачко Влаисављевић), рођена 17. фебруара 1979. године у Ваљеву, дипломирала је 2004. године на Филолошком факултету у Београду на Катедри за енглески језик и књижевност са просечном оценом 9,27 (девет и 27/100). Академски степен мастера из области примењене лингвистике стекла је са изузетним успехом (*with distinction*) 2005. године на Вестминстерском универзитету у Лондону (*Westminster University, London*). Као добитница Чивнинг стипендије (*Chevening*) школску 2008/9. годину провела је на студијском усавршавању на Универзитету у Оксфорду.

На Катедри за енглески језик и књижевност Филолошког факултета у Београду запослена је од децембра 2005. године као лектор на предмету Савремени енглески језик. У звање асистента изабрана је 2013. године и од тада изводи наставу на предметима из области примењене лингвистике. Од 2010. године налази се на листи лиценцираних испитивача за усмени део међународног испита из енглеског језика *Cambridge ESOL*, а од 2017. године врши инспекцију наставе енглеског језика у приватним школама страних језика у оквиру удружења YALS (Удружење школа страних језика Србије). Излагала је на 17

међународних конференција у земљи и иностранству и објавила више радова.

Списак објављених радова

1. Vlaisavljević, A. (2005): "Future Trends in ELT and their Applicability to the Serbian National Curriculum". In M. Knežević and A. Nikčević-Batričević (Eds.), *Reading across Borders: Papers in Language and Literary Studies*. Nikšić: Faculty of Philosophy, 235-244.
2. Vlaisavljević, A. (2007): "Some Examples of Serbian/English Bilingual Code-switching". In *Philologia* 5, 49-56.
3. Vlaisavljević, A. (2008): "Cultural Values: Teaching the Background". In *Romanian Journal of English Studies*, no. 5. Timișoara: Editura Universitatii de Vest, 399-405.
4. Vlaisavljević, A. (2008): "Cultural Value Discrepancies in English Language Teaching: A Study of the British and Serbs". In A. Nikčević-Batričević and M. Knežević (Eds.), *Culture-Bound Translation and Language in the Global Era*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 95-116.
5. Vlaisavljević, A. (2008): "Acculturation as a Function of Value Discrepancies: First Generation Serbs in London". In *ELLSSAC Proceedings. Vol. 1*. Beograd: Filološki fakultet, 483-495.
6. Vlaisavljević, A. (2011): "A Shattered Image – Shattered Identities: How Real is Methodological Imperialism in ELT?" In B. Đorić-Francuski (Ed.), *Image-Identity-Reality*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 7-15.
7. Vlaisavljević, A. (2011): "Facing the Other through the Power of Language: A Post-Colonial Perspective". In M. Knežević and A. Nikčević-Batričević (Eds.), *The Face of the Other in Anglo-American Literature*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 33-45.
8. Vlaisavljević, A. (2013): „Gramatika u nastavi L2: teorijski pristupi i stavovi budućih nastavnika u Srbiji i Velikoj Britaniji”. U J. Vučo i O. Durbaba (ur.), *Filološka istraživanja danas: jezik i obrazovanje*. Beograd: Filološki fakultet, 315-336.
9. Đorđević, A. (2016): „Efekat inicijalnog obrazovanja i obuke budućih nastavnika stranog jezika”. *Nastava i vaspitanje*, 1/2016, 153-166.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Формирање и развој педагошких уверења, ставова и знања: будући и активни наставници страног језика у Србији и Великој Британији“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација Ане Ђорђевић има 368 страна и чине је следеће целине:

- Резиме са кључним речима на српском језику, у коме су описани предмет и циљеви истраживања, методологија, најзначајнији резултати и закључак;
- Резиме са кључним речима на енглеском језику;
- Садржај;
- Увод;
- Когниција наставника: педагошка уверења, ставови и знање;
- Фактори који утичу на формирање и развој педагошких уверења, ставова и знања;
- Методологија истраживања;
- Резултати анкете и дискусија;
- Студије случаја;
- Закључак;
- Литература (270 јединица);
- Прилози (16)

Рад садржи 38 графикана, 11 табела и 8 слика.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У уводном делу дисертације Ана Ђорђевић полази од мотивације за истраживање, дефинише предмет и циљеве и указује на његов значај. Сазнајемо да истраживање за циљ има да испита сложену мрежу фактора који утичу на формирање и развој педагошких уверења, ставова и знања наставника страног језика у вези са наставом граматике, исправљањем грешака, улогом наставника и ученика, радом у групи и у пару и потребама ученика. Њихова културолошка условљеност и утицај професионалног статуса испитаника (студент-будући наставник или наставник у служби) проучавају се поређењем четири подзорка (српски и британски будући и активни наставници страног језика), а на групном нивоу се испитују и дејство и интеркорелације следећих фактора: старост и радни стаж испитаника, укупно време проведено у циљној култури, типичан број ученика у одељењу, уверења о различитим аспектима односа родитеља и деце, лично искуство наставе страних језика током прединицијалног образовања, перцепција теоријске оријентације иницијалног образовања и обуке (традиционална или прогресивна), самопоуздање испитаника у односу на сопствену граматичку инструкцију, употребу и подучавање граматичких термина и усмену продукцију на циљном језику. У настојању да превазиђе ограничења квантитативног приступа, Ђорђевић се у другом, квалитативном делу истраживања фокусира на личне биографије четири испитанице (по једне из сваке групе) како би из њихове перспективе идентификовала изворе педагошких уверења, ставова и знања, почевши од њиховог личног искуства учења страних језика у школи и ван ње, преко иницијалног образовања и обуке, до саме наставне праксе. Значај истраживања се тако огледа у прагматичном удруживању позитивистичке и конструктивистичке парадигме и свеобухватном сагледавању великог броја чинилаца кроз примену миксметодичког приступа.

Поглавље 2 под насловом **Когниција наставника: педагошка уверења, ставови и знање** започиње историјским прегледом истраживања когнитивних конструката наставника од њиховог појављивања крајем шездесетих година прошлог века, преко значајних радова Пахареса (Pajares, 1992), Кејганове (Kagan, 1992), Ричардсонове (Richardson, 1996) и Калдерхеда (Calderhead, 1996) који се фокусирају на уверења, ставове и знање наставника, до најновијег великог међународног зборника радова о њиховим педагошким уверењима из 2015. године (Fives & Gill, 2015). Ђорђевић затим приступа дефинисању појмова уверења, ставова и знања, са посебним освртом на проблематичан однос уверења и знања, а због њихових неминовног преклапања и немогућности разграничења на нивоу емпиријског истраживања, ауторка напомиње да ће из практичних разлога у раду углавном бити коришћени термини „уверења“ и „ставови“. На ово опредељење додатно су утицали наводи више аутора (Borg & Burns, 2008; Feiman-Nemser & Floden, 1986; Kagan, 1992a) да се већи део стручног знања наставника може тачније окарактерисати као уверења, будући да у читавој професији готово да не постоје општеприхваћене истине и одговори на нека од кључних питања, укључујући и саму сврху образовања. У поглављу је даље описана традиција истраживања педагошких уверења у смислу заступљености различитих истраживачких метода, представљено је више модела когниције наставника и, најзад, приказане су студије које се односе конкретно на наставнике страног/другог језика. Преглед литературе се затим наставља у **Поглављу 3** у коме се детаљно разматрају извори педагошких уверења од најранијих утицаја, попут ученичког искуства наставника, преко њиховог иницијалног образовања и обуке до наставне праксе и различитих социо-културолошких фактора.

Методологија истраживања представљена је у **Поглављу 4**. Након формулисаних истраживачких питања и хипотеза, Ђорђевић представља примењени конвергентно паралелни нацрт (*convergent parallel design*) у оквиру истраживачког приступа мешовитог типа и описује квантитативне и квалитативне инструменте, процедуру узорковања и прикупљања података у Србији и Великој Британији и њихову квантитативну и квалитативну анализу.

У дисертацији полази од следећих претпоставки:

- Постоје статистички битне разлике између педагошких уверења испитаника из Србије и испитаника из Велике Британије, при чему су образовни ставови будућих и активних наставника из Србије традиционалнији у односу на уверења британских колега.
- Постоје статистички битне разлике између педагошких ставова будућих и активних наставника страног језика.

- Постоји веза између педагошких ставова појединца према различитим елементима наставе страног језика (нпр. традиционалнија оријентација према неком аспекту подучавања подразумева сличан однос и према неком другом наставном домену), као и између њихових педагошких уверења и претходно наведених фактора.

Студије случаја у другом делу истраживања пак омогућују дубљи увид у уверења испитаника о настави страних језика, као и у формирање и развој истих кроз детаљно испитивање конкретних искустава (нпр. догађаја, личности, околности) која су на њих утицала.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

Ђорђевић, А. (2016). „Ефекат иницијалног образовања и обуке будућих наставника страног језика“. *Настава и васпитање*, 1/2016, 153-166.

Влаисављевић, А. (2013). „Граматику у настави Л2: теоријски приступи и ставови будућих наставника у Србији и Великој Британији“. У Ј. Вучо и О. Дурбаба (ур.), *Филолошка истраживања данас: језик и образовање*. Београд: Филолошки факултет, 315-336.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања су делимично или у потпуности потврдили дефинисане хипотезе.

- Установљен је значајан главни ефекат националности на већину испитиваних педагошких ставова (према граматици ($F(1, 111)=10.20, p=.002$), исправљању грешака ($F(1, 111)=7.73, p=.006$) и потребама ученика ($F(1, 111)=8.12, p=.005$)) и маргинално значајан главни ефекат националности на уверења о раду у групама/паровима ($F(1, 111)=3.82, p=.053$), док са професионалним статусом испитаника то није био случај.
- Уверења српских будућих и активних наставника о скоро свим елементима наставе очекивано су се показала као традиционалнија у односу на британске колеге, а од овог обрасца одударају само ставови према граматици, што Ђорђевић објашњава утицајем различитог доминантног професионалног дискурса у две културе (величање комуникативног приступа у Србији и све јаче изражено разочарање његовим тековинама у настави страних језика у Великој Британији и повратак експлицитној граматичкој инструкцији), што поткрепљује примерима из научне литературе и сопствених истраживања.
- Корелационом анализом утврђене су везе између више уверења, перцепција и фактора које су у раду детаљно образложене. На пример:
 - уверења о односу између родитеља и деце благо позитивно корелирају са уверењима о граматици ($r=.22, p=.018$) и уверењима о улогама наставника и ученика ($r=.28, p=.002$), што указује на могућност условљености педагошких ставова ширим системом уверења/система вредности појединца. Наиме, тврдње којима су мапирани ставови испитаника о васпитању деце односе се пре свега на Дистанцу моћи, Индивидуализам/Колективизам и Избегавање неизвесности (Hofstede, 2001), који се могу довести у везу са два централна аспекта наставе страног језика – структуром партиципације учесника, тј. да ли је у центру наставног процеса наставник или ученик и усмереношћу ка комуникацији или језичким структурама (граматика/избегавање неизвесности).
 - перцепције изложености традиционалним или прогресивним идејама о настави током иницијалног образовања корелирају благо и позитивно искључиво са уверењима о граматици ($r=.23, p=.026$), што указује на могућност да формална припрема за наставнички позив ипак утиче на нека од централних педагошких уверења у домену наставе страног језика.
 - дужина боравка у циљној култури благо негативно корелира са уверењима о корективном фидбеку ($p=-.21, p=.027$) и потребама ученика ($p=-.20, p=.034$), тј. што су дуже испитаници боравили на

подручју у ком се говори циљни језик, то су њихови ставови према исправљању грешака и потребама ученика прогресивнији, што потврђују и примери из квалитативног дела истраживања (нпр. услед подизања свести о примату комуникације над граматичком тачношћу или негативног ученичког искуства са изворним говорницима и њиховим нетактичним, оштрим исправљањем грешака у комуникацији).

- иако не корелирају ни са једним типом педагошких уверења, наставно искуство и старост су, сасвим очекивано, у значајној вези са професионалним самопоуздањем наставника.
- утврђене су позитивне корелације ниског интензитета између субскала Граматика и Исправљање грешака ($r=.22$, $p=.014$), Граматика и Улоге наставника и ученика ($r=.31$, $p<.001$), Исправљање грешака и Улоге наставника и ученика ($r=.21$, $p=.019$), Исправљање грешака и Рад у паровима/групама ($r=.33$, $p<.001$), Исправљање грешака и Потребе ученика ($r=.22$, $p=.012$), Улоге наставника и ученика и Рад у паровима и у групама ($r=.34$, $p<.001$), као и између Рад у паровима/групама и Потребе ученика ($r=.34$, $p<.001$). Ове корелације указују на то да они испитаници који поседују традиционална уверења о једном сегменту наставе обично гаје слична уверења и о осталим аспектима наставног процеса.
- Налази проистекли из студија случаја указали су на изузетно важан утицај искуства учења страних језика из школских дана на формирање педагошких уверења, али и на мањкавост анкете као инструмента помоћу ког није детектована веза између поменутих ставова и прединицијалног образовања испитаника, тј. на неадекватност позитивистичког приступа у истраживању утицаја који у толикој мери зависи од личног доживљаја испитаника.
- На основу тематске анализе интервјуа са испитаницама, Ђорђевић дефинише више категорија конкретних утицаја на њихова педагошка уверења (нпр. перцепција делотворности наставне методе којој су били изложени, посматрање наставника-ментора током студентске праксе, уверења испитаница о самоефикасности) у оквиру њихових различитих развојних фаза (утицаји из школске клупе, иницијално образовање и обука, наставна пракса и боравак у циљној култури).
- Установљено је и да је учвршћивање педагошких уверења најзаступљенији вид њиховог развоја, при чему су забележени и примери њихове надоградње и један случај њихове модификације. Рано формирана уверења служила су затим као филтери кроз које су испитанице сагледавале и помоћу којих су тумачиле нове информације и искуства у вези са наставом и као окидач за селективно памћење захваљујући ком оне из каснијих животних фаза издвајају управо оне догађаје и личности које персонификују поменута уверења.

Поред представљања пресека резултата квантитативног и квалитативног дела истраживања, Ђорђевић у закључном поглављу разматра и импликације које налази имају за иницијално образовање и обуку будућих наставника енглеског језика у Србији и наводи ограничења истраживања, као и препоруке за даља истраживања у овој области.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА:

Докторска дисертација Ане Ђорђевић по више критеријума представља изузетно вредан рад: по критеријуму релевантности и значаја теме и предмета истраживања; по ширини перцепције проблематике којом се бави; по дубини и ширини теоријских знања кандидаткиње која превазилазе оквире лингвистике и примењене лингвистике, а која јој омогућавају формирање аналитичког модела заснованог на интердисциплинарном приступу предмету истраживања (на тачки додира примењене лингвистике, социолингвистике, психологије и антропологије). Оваквим приступом и на овај начин оформљена теза, доследно, педантно, дубоко промишљена и потврђена на статистички значајном узорку, представља изузетно вредан допринос не само примењенолингвистичким, социо и психолингвистичким истраживањима у оквирима наше, већ сигурно и европске науке.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета и Стручном већу Универзитета у Београду да **прихвати с позитивном оценом овај Извештај и позове кандидаткињу Ану Ђорђевић на усмену одбрану докторске дисертације под насловом „Формирање и развој педагошких уверења, ставова и знања: будући и активни наставници страног језика у Србији и Великој Британији“ пред овом комисијом.**

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Доц.др Ивана Трбојевић Милошевић
Филолошки факултет Универзитета у Београду
2. Проф.др Јулијана Вучо
Филолошки факултета Универзитета у Београду
3. Доц.др Јелена Врањешевић
Учитељски факултет Универзитета у Београду